

Schmidl Ferenc (Székesfehérvár, 1902. 07. 06. – Budapest, 1977. 07. 22.)

Összeállította: Csutiné Schleer Erzsébet

Schmidl Ferenc, Fejér megye ezidáig egyetlen Ybl-díjasa, Székesfehérvár kiemelkedően fejlődő időszakának, az 1930-40-es éveknek meghatározó építész egyénisége volt. Édesapja, mint kéményseprő mester és az Ipartestület elnöke, köztisztviselőként állt. A 3 fiú közül a középső, Ferenc a Ciszter Gimnáziumban tanult, és iskolatársának, későbbi feleségének, Havranek Karolának határozott buzdítására építésznek jelentkezett. Építésmérnöki diplomáját a budapesti József nádor Műegyetemen szerezte 1927-ben. Már 1926-tól Székesfehérvár városi mérnökként dolgozott, 1932-től a város Mérnöki Hivatalának vezetője, műszaki tanácsos lett. Ő volt ekkor az ország legfiatalabb hivatalvezetője.

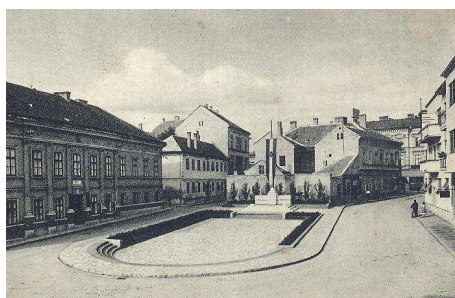
Kollégája, Molnár Tibor visszaemlékezésében így ír róla és a hivatalról: *„Polgármesterünknel többször szóvá tették a mérnöki hivatalának túltengő, nagyravágyó, zabolátlan tervezéseit. Válasza ez volt: Ez a feladatuk a műszakiaknak! Javasolnak, terveznek, de én mondom meg, mit lehet! A hivatalvezető Schmidl Ferenc műszaki tanácsos, feladataért lelkesedő, intelligens, jóérzésű építésmérnök, a szakbarbárságtól kevésbé fertőzött műszakiakból, azaz 3 építészből álló magot, térképésszel, útmesterrel, és egy felülmúlhatatlan, megbízható, sokat tapasztalt adminisztrátorral kerekítette ki.(...) A mérnöki hivatal az akkori szép város tükré volt...”*

A hivatali feladatuk része volt számos közös tervezésük is. Molnár Tiborral egyik első munkájuk eredményeképp kiépült az Aggintézet szociális otthonná. A régi L alakú szárnyhoz a Rákóczi út felől egyemeletes elkülönítő és orvosi rendelőt építettek, a Mikes Kelemen utcai végén ebédlő, konyha és emeletes nővérszállás készült.

Csitáry Emil polgármester az 1930-as években nagyszabású városfejlesztési koncepciót dolgozott ki, a rendezési folyamat szakmai megvalósításának élén Kotsis Iván és Schmidl Ferenc építészek álltak, hozzá Hóman Bálint székesfehérvári nemzetgyűlési képviselő, miniszter révén állami fejlesztési pénzeket kaptak. A belváros rendezésénél a bontás, építés, átalakítás eszközeivel egyaránt éltek. Bontásokkal új tereket alakítottak ki. Az Országzászló tér területének rendezési tervét Schmidl Ferenc készítette, és az Ince pápa tér (ma Bartók Béla tér) is ily módon jött létre.

Aggintézet bővítése, Nővérszállás

Országzászló tér

mai Bartók Béla tér

A 30-as évek elején tervezte meg a Korcsolyázó Egylet házát (későbbi Sporthivatalt) az Ady Endre utcában. 1937-ben a Bástya utcai Schmidl-ház hátsó udvarában építette fel saját házát, főhomlokzatának sarkán Ohmann Béla Szent József kőszobrával. A három évig, aprólékos gondossággal tervezett magastetős modern lakóház az akkoriban kialakuló Várkörúti villasor egyéni ízű elemévé vált.

1934-37 között az Országzászló téri múzeumépület és kőtár bővítését Molnár Tiborral közösen tervezték meg, aki így emlékezett vissza erre: *„A múzeumok közül kettőben dolgoztam. A Gagarin téri régi épület bővítése mókás emléke a Schmidl-Molnár közös tervezésének. Schmidl a romantikus hajlamai szerinti boglyas-íves*

földszintet, a meg nem valósult impozáns középlépcsőkart, én a képtár feladatnak megfelelő, csupa ablak, üvegtető első és második emeletet, közöttük pedig rava-szul megszerkesztett kis lépcsőházat terveztem. Ebből kicsit furcsa eredmény lett? A mai képet csúfító tűzfalak már a háború következménye: az egyemeletes lakóház elpusztulásának eredménye."

Korcsolyázó Egylet háza

Schmidl Ferenc saját háza a Várkörúton 1937.

Szent István Király Múzeum bővítése (Molnár Tiborral) 1934-37

Néhány vidéki város között Székesfehérváron is oly igényes, bátor városépítészeti tevékenységet folytattak, ami a századforduló magas építészeti színvonalához hasonlítható. Itt Kotsis Iván és Schmidl Ferenc formálta az 1938-as évforduló és Eucharisztikus Kongresszus miatt előtérbe került székváros városképét.

Schmidl Ferenc építészeti jelentőségét a fő művének tartott egykori Ince pápa téri Horthy Miklós Kultúrház, ma Csók Képtár és Vörösmarty Könyvtár épülete fémjelzi, amint ezt Kotsis Iván professzor méltató szavai is tanúsítják: „ A tervező építész egy nehéz kikötésekkel terhelt problémát, szűkre szabott telken, a legmesszebbmenő takarékoság kényszer alatt nemcsak kifogástalanul alkotta meg, de példaszzerű alaprajzi tisztasággal és magasfokú invenciójával bravúros építőművészi teljesítményt nyújtott. A művelődési ház sokféle funkciót teljesít. Itt helyezkedik el a megye gazdag könyvtára, olvasótermeivel, kiállítási teremmel, mely koncertek megtartására is alkalmas. A művelődési ház építését a város kezdeményezte: vállalta, hogy az Aba Novák Vilmos által festett és az 1938-ik évi párizsi világkiállításon nagydíjat nyert, a magyar-francia kapcsolatokról szóló monumentális képsorozat elhelyezésére megfelelő épületet emel.”

Az épület főhelyisége az emeleti felülvilágított nagyterem, melynek hosszoldalain helyezkedik el a nagyszabású alkotás. A nagyteremhez három kisebb terem is kapcsolódik. „Az épület fényképét évtizedek óta őrzöm. Amikor a műegyetemről kikerültem, hozzákezdtem a legértékesebb magyarországi építészeti alkotások fényképeinek gyűjtéséhez. A gyűjtemények egyik sajátos építészeti alkotása volt Schmidl Ferenc székesfehérvári művelődési háza, amelynek homlokzatát kőlemezek burkolják. Az épület nagy hangsúlyát az épület tengelyébe elhelyezett első emeleti zárt erkély figurális klinkermozai (Metky Ödön) díszítése alkotja. Az erkély alatt helyezkedik el a Jálics Ernő szobrászművész által mintázott kétszeres életnagyságú Kézai Simon és Anonymus klinkerszobor. Az épület rendeltetéséről szól az erkély két oldalfalának felirata: ALBA SZELLEME SZÓL ITT, FÖLDEMET KARD SZÁNTOTTA,

**KERESZT VETETTE BE. SZÁZADOK ÓTA VIRUL TERMÉSEM, HIT, TUDOMÁNY, MŰ-
VÉSZET SZENTELT BERKEIBEN – és őrzi Schmidl Ferenc nemes emlékét.”**

Horthy Miklós Kultúrház 1940-42., ma Csók István Képtár és Vörösmarty Könyvtár

A tervei szerint felépült Vitézi Székház nagytermét is egy Aba Novák falfestmény díszítette. 1940-ben, a vitézi rend 20 éves fennállása alkalmából Schmidl Ferenc ezen munkájáért a Magyar Érdemrend lovagkeresztjét kapta. A Vitézi Székház épületében működött a Hétvezér étterem, ennek belső berendezését is ő tervezte.

Dr. Tóth János írja róla a Magyar Építőművészet 1978/3. számában: „Schmidl Ferenc vérbeli vároesztétikus volt. Székesfehérvár szépítése, polgármesterének, Csitáry Emilnek és a város építészeének Schmidl Ferenc nevéhez fűződik. Amikor Say Géza a kultuszminisztérium osztályfőnöke lett, a megyei városok megszépítését tűzte maga elé és benne kitűnő segítőtársat kapott. A város évről évre szebb lett.(...) Az ő működéséhez kapcsolódik Pátzay Pál lovasszobrának végleges elhelyezése a főtéren. A kitűnő szobrászművész a szobrot a városház előtti tér közepére tervezte. Schmidl azért harcolt, hogy a városház mellé kerüljön a szobor, tengelyével a városházára merőlegesen. A párharcban a vároesztétikus győzött.”

Vitézi Székház 1940-43.

2010.

Fiskális úti nyaraló

1940-ben összeállította Székesfehérvár városfejlesztési tervét, amely a korszerű városrendezési elvek és a realitás iránti érzék jegyében készült. A megépült középületeken kívül a székesfehérvári Szőlőhegyre és a Balaton partjára nyaralókat tervezett.

Schmidl Ferenc 1944–45-ben a székesfehérvári harcok idején helytállásával sokmilliót mentett meg a városnak. 1946-ban, beosztott mérnökként, még elkészítette a Fáy lakótelep parcellázását családi házak számára, majd lemondott. Kotsis Iván meghívására 10 éven át intézeti tanár volt a Műszaki Egyetemen, lakó és ipari épülettervezést oktatott. Tanári munkássága idején vágóhidat tervezett India és Jugoszlávia részére, tervpályázatokon is sikerrel vett részt. Az egyetemen 1956 után helyzete ellehetetlenült, ezután a LAKÓTERV-nél, majd a BUVÁTI-ban volt tervezőépítész. 1962-től az Építésügyi Minisztérium Pest-Komárom-Nógrád megyei területi főépítésze lett, és rendezési tervek készített Vácra, Salgótarjánba. Több tervét típustervként használták (orvoslakás rendelővel).

A Dunakanyar Intéző Bizottságnak alapító tagja, majd 1974-től műszaki tanácsadója volt. Jelentős szerepet töltött be a Duna-kanyari üdülőterületek építészeti színvonalának emelésében.

Több szakmai és tudományos egyesület tagja volt. Szakcikkei, tervismertetései a *Tér és Forma* és a *Magyar Építőművészet* c. folyóiratban jelentek meg. (Közbvágóhidak tervezése és gépi berendezése, Bp 1942; Épülettervezési ismeretek, Bp 1950.)

1977-ben megkapta az Ybl Miklós-díj I. fokozatát „*Több évtizedes magas színvonalú építészeti, városfejlesztési és oktató tevékenységéért, sokoldalú életművének elismeréseképpen*”.

2002-ben, születésének 100. évfordulójára emlékkiállítást rendeztek életművéből az általa tervezett Csók István Képtárban, az egykori Horthy Miklós Kultúrházban.

Forrás:

WIKIPÉDIA, Magyar Életrajzi Lexikon

Molnár Tibor építész, volt Városi Főmérnök emlékei az 1910-80-as évek Székesfehérvárára Magyarország műemlékei, Székesfehérvár – szerk: Entz Géza Antal – Osiris, Bp, 2009.

Demeter Zsófia–Gelencsér Ferenc: Örvendezz, királyi város! – SzIKMK Székesfehérvár, 2002

Dr. Tóth János, Magyar Építőművészet 1978/3.

Évek, művek, alkotók. Ybl Miklós-díjasok és műveik 1953-1994 – ÉTK Budapest, 1995

Az építész lánya Bándi Jánosné Schmidl Márta személyes közlése